

Občina bi lahko lastnika z odlokom zavezala k izvedbi vzdrževalnih del

Projekt brez dovoljenj in neusklajen s prostorsko razvojnimi akti

Novomeščani množično sodelovali s predlogi za novo ureditev

IZZIV

RAZVOJ TURIZMA V NOVEM MESTU

Bo ambiciozna strategija tudi izvedljiva?

Na spletni strani mestne občine Novo mesto je objavljen izvelek delovnega osnutka strategije razvoja turizma Novega mesta 2015–2020, ki ga je pripravil podžupan Boštjan Grobler. V uvodu avtor pravilno ugotavlja, da zdajšnji turistični izdelki in storitve »delujejo preveč nepovezano in so premalo marketinško izpostavljeni in posledično premalo obiskani«. Zapiše tudi, da je Novo mesto »edinstveno v Evropi po svojem halštatskem obdobju« in prav tako »edinstveno danes z eno najmočnejših industrij v Evropi«. Zadnja trditev vzbuja rahel dvom.

Mitja Simič

Strategija razvoja turizma je razdeljena na tri dele: 1. razvoj industrijskega turizma, 2. trajnostna urbana strategija razvoja mesta in 3. razvoj športnega turizma.

Razvoj industrijskega turizma

Nova strategija naj bi temeljila na sodobnem trendu t. i. industrijskega turizma, zato predvideva vzpostavitev nekakšne »industrijske-arheološke osi mesta«. Os naj bi se začela z arheološkim parkom na Marofu, potekala bi skozi mestno jedro in se končala v t. i. Hiši tehnološkega napredka na vrhu Grma, nekje pri gradu. Za razvoj česa takega so ključni: postavitev in razvoj programov Arheološkega parka Marof, razvoj in postavitev Hiše tehnološkega napredka ter prenova ključnih mestnih objektov in površin.

Zanimivo je, da celotna strategija temelji na neobstoječem objektu Hiše tehnološkega napredka neznanega investitorja na le približno določeni lokaciji neznanega lastnika. Ob tem pa so obstoječe in izpričane zgodovinske kako-

vosti mesta od prazgodovine do 20. stoletja bolj ali manj pomožni dejavniki.

Trajnostna urbana strategija razvoja mesta

V trajnostni urbani strategiji razvoja mesta je zapisanih kar nekaj spodbudnih besed o tem, kako bi moralo mesto »postati kakovosten in nepogrešljiv element druženja, delovanja in preživljanja prostega časa vsem uporabnikom mesta«. Strategija naj bi temeljila na prepoznavanju in prenovi ključnih objektov in prostorov, vključevanju avtorjev animacijskih in interaktivnih vsebin, vključevanju lastnikov zemljišč in objektov, povezavi vseh deležnikov ter na postavitvi »permanentnega državnega in mednarodnega marketinga«. Zveni zelo učeno in le upamo lahko, da bo tudi izvedljivo.

Razvoj športnega turizma

Tudi pri športnem turizmu so si zamislili nekakšno športno os od letališča Prečna (ki sicer leži v sosednji občini Straža), čez konjeniški

center in velodrom v Češči vasi ter čez načrtovano brv na Brodu do Portovala in naprej po reki Krki navzdol do Otočca. Os bi se lahko dopolnjevala s kolesarskimi in pohodniškimi potmi tudi v širši okolici mesta.

Pri vsem skupaj je dobro to, da snovalci strategije na koncu kot ključen element za razvoj turizma v Novem mestu izpostavljajo predvsem ureditev urbanega okolja, za kar si ves čas prizadeva tudi Društvo Novo mesto.

Zanimivo je, da celotna strategija temelji na neobstoječem objektu Hiše tehnološkega napredka neznanega investitorja na le približno določeni lokaciji neznanega lastnika. Ob tem pa so obstoječe in izpričane zgodovinske kakovosti mesta od prazgodovine do 20. stoletja bolj ali manj pomožni dejavniki.

BESEDA UREDNICE

Spremembe so edina stalnica, pravijo. Prejšnja številka Izziva je prinesla novo grafično podobo in dve novi rubriki, tokratna pa prinaša spremembo v načinu izhajanja in ... še eno novo rubriko.

Izziv bo od zdaj namesto štirikrat izšel le dvakrat na leto (15. junija in 15. decembra), a brez škode za bralce, saj bo posamezna številka bolj zajetna in vsebinsko še bolj pestra. K temu bo prispevala tudi nova rubrika Tovarišija, s katero Društvo Novo mesto spodbuja sodelovanje med sorodnimi nevladnimi organizacijami (društvi, zasebnimi zavodi, ustanovami) in iniciativami. Nekatere delujejo že vrsto let, druge so nastale pred kratkim, nekatere se še ustanavljajo. Povezave z vsemi so smiselne in celo nujne, kadar zagovarjajo vsebine, ki so skladne z našim poslanstvom. Zakaj? Živimo namreč v času, ko je upravljanje mest vse težje, saj so postala prostori medsebojno prepletenih interesnih mrež. Temu se moramo prilagoditi tudi mi, ki želimo prispevati h kakovostnim družbenim in prostorskim ukrepom urbanih prenovitvenih programov na lokalni ravni. Pri tem pa se srečujemo z deležniki iz zasebnega in javnega sektorja, in če želimo biti njihov enakovreden partner, moramo združiti svoje vire, znanja in cilje delovanja. Skupaj lahko prav gotovo dosežemo več kot vsak zase in takšnega duha naj odraža tudi Izziv.

Društvo Novo mesto

Gubčeva ulica 11, 8000 Novo mesto

društvo.novo.mesto@gmail.com

www.drustvo-novo-mesto.si

www.facebook.com/drustvonovomesto

Steklenjak bo še nekaj časa stal

32215/12800

Odkar je Mestna občina Novo mesto prodala svojo stavbo na Novem trgu 6, ta nezadržno propada. V tem času je zamenjala že tri lastnike; prvi je na tem mestu želel zgraditi nebotičnik, višji od Kapitlja, drugi je šel v stečaj, tretji pa odlaša s spremembami in dopolnitvami veljavnega prostorskega akta. Stavba pa je medtem postala ogromen oglasni pano.

Tomaž Golob

Objekt Novi trg 6 je zgradila nekdanja jugoslovanska vojska za svoje potrebe, pozneje pa so v njem našli prostore Upravna enota Novo mesto, Mestna občina Novo mesto in Zavod LokalPatriot.
Foto: Boštjan Pucelj

Leta 2006 je Mestna občina Novo mesto objekt prodala podjetju Elektroservisi, d. o. o., in leta 2007 v sodelovanju z novim lastnikom pripravila razpisno dokumentacijo za izvedbo javnega arhitekturnega natečaja Novi trg, ki pa ni uspel. Društvo Novo mesto je namreč pozorno spremljalo namere investitorja, ki je na tem mestu predvidel izgradnjo nebotičnika, višjega od kapitljskega griča. Na ministrstvo za okolje je vložilo pritožbo in namero uspelo preprečiti, zato

je podjetje Elektroservisi, d. o. o., leta 2008 objekt prodalo podjetju Betonai, d. o. o., iz Trebnjega, ki pa je od leta 2010 v stečaju. Njegovo premoženje je prevzela banka Hypo Leasing podjetje za financiranje, d. o. o., danes pa je v lasti podjetja HETA Asset Resolution, d. o. o., ki si na tem mestu prizadeva zgraditi manjši objekt, kot ga predvideva veljavni prostorski akt. Ker so spremembe in dopolnitve veljavnega prostorskega akta finančno breme investitorja

S svojim videzom je stavba na eni najbolj odličnih in vidno izpostavljenih lokacij resnična mestna sramota.
Foto: Boštjan Pucelj

in ker očitno novogradnja na tem mestu še vedno ni ekonomsko upravičena, je obstoječi objekt v vedno slabšem stanju.

Občina naj določi objekte za vzdrževanje

Društvo Novo mesto se ob poznavanju zgodovine objekta in projekta vedno bolj postavlja vprašanje upravičenosti takšne investicije na tem mestu. Zato je 30. 1. 2015 gradbenemu inšpektorju podalo pisno pobudo za odstranitev objekta iz konstrukcijskih in higienskih razlogov. Ker je gradbeni inšpektor v odgovoru (3. 2. 2015) ugotovil, da za izdajo odločbe za odstranitev ni zakonskih razlogov, je društvo podalo pobudo Mestni občini Novo mesto, da sprejme odlok o določitvi objektov za izvedbo vzdrževalnih del, kot to določa 6. člen Zakona o graditvi objektov. Predlog novega odloka, ki so ga sprejele tudi številne slovenske občine, ni namenjen le reševanju problema objekta Novi trg 6, ki je dejansko v fazi samoporušitve, temveč tudi vseh ostalih objektov v Novem mestu, ki so prazni, neustrezno vzdrževani oz. propadajo pred našimi očmi. Med njimi je žal tudi Narodni dom.

Pravni red ustavno vprašljiv

Mestna občina Novo mesto se je na pobudo odzvala z odgovorom (22. 4. 2015), da je sprememba Zakona o graditvi objektov leta 2007 v slovenski pravni red uvedla pomembno novost. Občinam daje možnost, da lastnike tistih objektov, ki slabo vplivajo na zunanjo podobo naselja, zavežejo k izvedbi nujnih vzdrževalnih del. Da bi to lahko storila, mora najprej sprejeti poseben odlok, v katerem so določeni merila in kriteriji ter ocena višine stroškov. Nato lahko lastniku izda odločbo. Če zavezanec določi odločbo ne izpolni, občina opravi izvršbo za nederavno obveznost, lahko pa založi lastna sredstva, za katera pridobi na objektu zakonito hipoteko.

Takšno zakonsko možnost je v prakso poskušalo prenesti že več občin, nekatere so to tudi že storile, vendar so se ob tem pokazale velike pomanjkljivosti in nedo-

rečenosti. Ministrstvo za okolje in prostor je ugotovilo, da izvajanje 6. člena zakona o graditvi objektov ovira predvsem vprašljiva ustavnost določb, ki posegajo tako v lastninsko kot nekatere druge ustavno določene pravice. Temu je pritrnilo tudi pravno mnenje Inštituta za javno upravo pri Pravni fakulteti v Ljubljani.

Z lastniki najprej zlepa

Ministrstvo za okolje in prostor je v svojem priporočilu občinam (20. 9. 2011) med drugim poudarilo, naj občine pred uporabo omenjenih zakonskih določb najprej poskusijo z drugimi ukrepi, kot so spodbujanje in dogovarjanje z lastniki nevezdrževanih objektov, različne oblike sofinanciranja del, ki so potrebna za vzpostavitev ustreznega stanja objektov, spodbude oz. olajšave ali poboti v zvezi s plačevanjem dajatev občini, zagotavljanje ali nudenje pravne pomoči za reševanje lastninsko-pravnih in stvarnopravnih zapletov v zvezi z objektom ter ustanovitev sklada oz. proračunske postavke sofinanciranja in prenove objektov. Če navedeni ukrepi ne bi bili učinkoviti, pa se po mnenju ministrstva lahko pristopi k pripravi odloka na podlagi določil 6. člena Zakona o graditvi objektov.

Na Mestni občini Novo mesto so zapisali, da so za leto 2015 v okviru predhodnih spodbud že sprejeli ukrepe davčnih olajšav za stavbe v mestnem jedru; glede nekaterih stavb, ki slabo vplivajo na zunanjo podobo mesta, pa vodijo aktiven dialog z lastniki (Novi trg 6 in avto-busna postaja).

Hkrati v mestu tečejo dejavnosti za prenovo mestnega jedra, ki bodo poleg fizičnih sprememb prinesle tudi organizacijske ukrepe in izboljšano podporo občinske uprave lastnikom stavb, ki potrebujejo vzdrževalna dela. Če takšni predhodni »mehki« ukrepi ne bodo dali zelenih rezultatov in se stanje objektov ne bo spremenilo, bo občina vnovič preučila možnost reševanja navedene problematike s sprejetjem odloka na podlagi 6. člena Zakona o graditvi objektov.

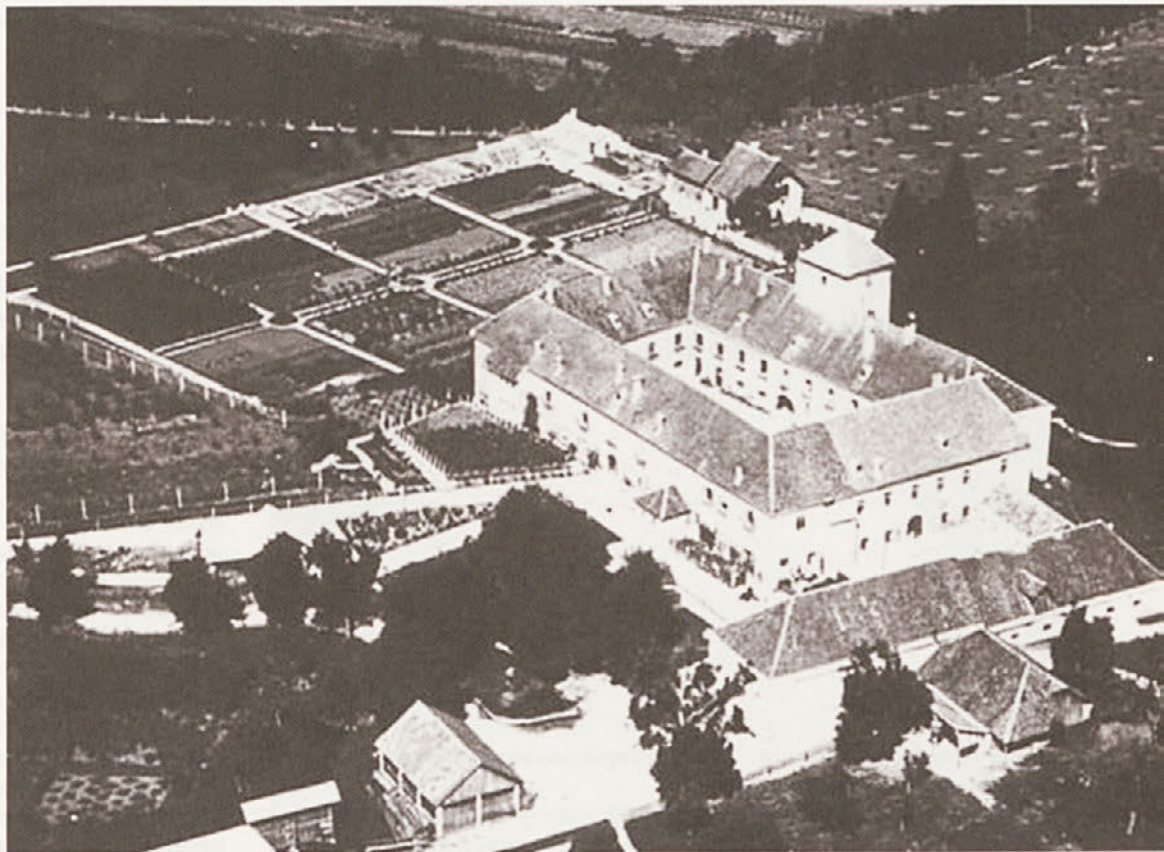
Medtem ko se menjajo lastniki, stavba služi kot ogromen oglasni pano.

Foto: Boštjan Pucelj

Avtokamp namesto parka

Na ploščadi nekdanje grajske vrtnarije na Grmu zasebni investitor ureja prostor za avtodome, kar je upravičeno pritegnilo pozornost nekaterih članov društva in drugih občanov. Glede na občinski prostorski načrt in občinski podrobni prostorski načrt za grad Grm je prostor namreč namenjen parkovnim zelenim površinam. A investitor prostor ureja v skladu s pogodbo z lastnikom zemljišča, tj. mestno občino Novo mesto.

Mitja Simič

Le nekdanje ali morda tudi novo stanje urejenosti vrtnih površin na gradu Grm.

Foto: arhiv ZVKDS

Nekdanje grajske vrtnarije na Grmu se nekateri še spomnijo kot vzorno urejene Zrnčeve vrtnarije, kjer so nekoč mnogi prebivalci Grma in okolice kupovali sadike za svoje vrtove pa tudi zelenjavo ali rože. Zdaj pa so se tu pojavile nekakšne visoke žičnate ograje in peščene površine.

Dejstva iz preteklosti

Da bi razjasnili situacijo, si najprej oglejmo nekaj dejstev iz preteklosti tega prostora. Leta 1983 se je Kmetijska šola z Grma preselila na Bajnof, grajsko posest pa je prevzela Industrija motornih vozil. Te grajski vrtovi seveda niso zanimali, zato so prostor vrtnarije zasedli vrtničkarji. Ob njihovem razdrobljenem vrtnarjenju pa se je izvorna struktura vrtnice ureditve popolnoma zabrisala. Da bi popravili kaotično podobo vrta, je tedanji lastnik Holding IMV sredi 90-ih let prejšnjega stoletja na pobudo takratnega zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine celotno površino spremenil v travnik, ki je bil redno košen vse do današnjih dni. Leta 2009 je grad z ožjo okolico prišel v last Republike Slovenije, območje nekdanje vrtnarije pa v last mestne občine Novo mesto (MONM); vrtnarjeva stavba je v zasebni lasti že od 1994. MONM je ta prostor v občinskem prostorskem načrtu namenila za parkovne zelene površine, to namembnost pa je še konkretizirala v občinskem podrobnem prostorskem načrtu za grad Grm iz leta 2011.

Brez soglasja pristojne varstvene službe

Iz medijev smo lani izvedeli,

da na tem mestu zasebni investitor v skladu s pogodbo z lastnico zemljišča MONM ureja avtokamp oz. prostor za avtodome. Naš ustanovni član in priznani arhitekt Marijan Lapajne je kot strokovnjak in občan na vodstvo društva naslovil nekaj vprašanj v zvezi s tem dogajanjem: Kako se bo novi položaj uskladil s sprejetimi prostorskimi akti? Ali ima nameravana dejavnost vsa potrebna dovoljenja za gradnjo? Kako je možno, da je ista občina, ki je sprejela navedeni prostorski akt, dala velik del parcel pod grmskim gradom v najem?

Po mnenju novomeškega zavoda za varstvo kulturne dediščine so odgovori na ta vprašanja lahko zelo kratki in jasni. Dejavnost ni usklajena z veljavnimi prostorskimi akti in tudi ni videti, da bi kdaj bila. Dejavnost nima soglasja pristojne varstvene službe. Na zadnje vprašanje pa mora odgovoriti mestna občina.

Investitor bi najbrž na zastavljena vprašanja odgovoril, da je vse v najlepšem redu, MONM pa se uradno ne opredeli in ohranja obstoječe stanje. Društvo Novo mesto se je vedno zavzemalo za dvig kulture urejanja prostora in zakonitost postopkov, zato MONM poziva, da na tem mestu stori tisto, kar je zapisala v lastne prostorsko-razvojne akte.

Grad se odpira obiskovalcem

Medtem so 17. aprila letos na gradu Grm slavnostno odprli t. i. Deželno vinoteko Bohuslava Skalickega.* Partnerji v tem projektu so bili območna enota zavoda za varstvo kulturne dediščine

Slovenije, Zavod za turizem Novo mesto ter Center biotehnike in turizma Grm Novo mesto. Pozitiven premik k večji odprtosti gradu Grm za meščane in obiskovalce je zmotila nenadna ukinitve Zavoda za turizem, tako da vinoteka po odprtju ni zaživela, kot bi morala. Upamo, da bosta preostala partnerja v sodelovanju z MONM našla pravo pot, da bo grad Grm počasi začel dobivati svoje mesto v turistični in kulturni ponudbi Novega mesta, kar je prav gotovo v interesu Novomeščanov kakor tudi obiskovalcev od drugod.

* Bohuslav Skalicky je kot predstojnik za vinarstvo v grmski šoli leta 1897 uredil »vzorno in poskusno klet«, edino te vrste v celotni Habsburški monarhiji. V njej je negoval vina s celotnega območja tedanje dežele Kranjske, a posebej pomembno je, da je v tej kleti donegoval tudi cviček, ki ga je leta 1909 predstavil na vinarski razstavi v Pragi in zanj prejel številne nagrade in pohvale.

Vinska klet na gradu Grm na dan odprtja.

Foto: Franci Aš

Mesto skozi oči uporabnikov

Več kot sto Novomeščanov se je februarja letos udeležilo javne delavnice, na kateri so prispevali svoj pogled na predloge in usmeritve, ki jih predvideva konservatorski načrt za celovito urejanje zgodovinskega jedra Novega mesta na območju Glavnega trga, Rozmanove ulice in kandijskega križišča. Skoraj pet ur razprav je pripeljalo do številnih zanimivih zaključkov.

Tomaž Golob

Konservatorski načrt je po naročilu mestne občine Novo mesto izdelal Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenija. Organizatorji delavnice, ki je potekala na Ekonomski šoli Novo mesto, so bili poleg zavoda in občine še Krajevna skupnost Center ter številna novomeška društva, med njimi tudi Društvo Novo mesto.

Prostor srečevanja

Udeleženci delavnice so zgodovinsko mestno jedro ovrednotili kot dušo in srce mesta, ki izkazuje njegovo identiteto, zgodovino in tradicijo. Moralo bi biti prostor prestiža, izkazovati bi moralo kultiviranost, izbranost, butičnost, urejenost, kakovost, odličnost, tako s kulturno-zgodovinskega vidika kot z vidika ponudbe. Postati bi moralo mesto srečevanja, druženja, sprehodov, nostalgije in spominov. Mestno jedro je s svojim čudovitim in raznovrstnim okoljem velik potencial za razvoj socialnoekonomskih vsebin, ki prepletajo tradicijo, odprtost, zgodovino, naprednost, kakovost, pripadnost, lokalnost, spomin, znanje ipd. ter tako sooblikujejo in krepijo edinstveno identiteto kraja.

Prepoznavni simboli mesta

Na temo prepoznavnosti Novega mesta so organizatorji delavnice zabeležili kar 107 različnih povezav. Udeleženci so kot najbolj prepoznavne simbole mesta navedli okolje Brega, veduto Kapitlja, prenovljene Šance, odprte zelene površine v neposredni okolici, Glavni trg z arkadami in obrežje reke Krke. Poudarili so tudi pomen močnih gospodarskih podjetij (Revoz, Krka in Adria Mobil). Nezahtovljivi so predvsem s podobo in (ne)uporabnostjo avtobusne postaje in z neustrezno vsebino v Narodnem domu. Na področju turizma je po njihovem mnenju treba nadaljevati v smeri tradicije vinogradništva (cviček) in halštatske kulture s prepoznavnim motivom situle, zaradi česar je nujna čim prejšnja vzpostavitev arheološkega parka na Marofu s spremljajočimi dejavnostmi.

Manjkajo višja raven ponudbe in prostori za druženje

Pri prenovi osrednjih odprtih javnih površin v mestu je po mnenju udeležencev treba poskrbeti za kakovostno osvetlitev ulic in fasad,

določiti standarde za obnovo hiš, atrijske prepoznati kot razvojne potencialne trga, mestne prostore opremiti s klopmi, z drevesi zagotoviti senco, posodobiti dotrajano komunalno in ulično infrastrukturo, urediti pohodne površine brez arhitektonskih ovir in asfalta, oblikovno poenotiti izveske lokalov, obeležiti hiše znanih Novomeščanov ter urediti prostor okoli vodnjaka. Prenovljeni Glavni trg naj bo atraktiven prostor, ki je namenjen druženju in preživljanju prostega časa vseh generacij in kjer naj bi se ves čas nekaj dogajalo.

Sicer se udeleženci delavnice v Novem mestu počutijo dobro, ker se tukaj živi lagodno. Kot razkošje so ocenili možnost sprehodov v naravo, saj so razdalje kratke. Odgovori na vprašanje, kje se prebivalci mesta največ družijo, so bili odvisni predvsem od starosti udeležencev kulturnih prireditev in dogodkov, ki jih pripravljajo Založba in knjigarna Goga, Dolenjski muzej, Anton Podbevšek Teater, obe župniji itd. Na Glavnem trgu se družijo le v gostinskih lokalih, kar pomeni, da osrednji odprti javni prostor v mestu nima ustreznih pogojev za druženje prebivalcev izven gostinskih lokalov in njihovih vrtov.

Udeleženci so izrazili željo po daljšem delovnem času lokalov, s čimer se niso najbolj strinjali tisti udeleženci, ki so prebivalci mesta, saj se bojijo še več hrupa. Gostinski lokali bi po njihovem morali dvigniti raven ponudbe, jo prilagoditi tudi zahtevnejšim (poslovnim) gostom, predvsem pa poleg dopoldanskih malic nuditi tudi kosila in večerje. Na Glavnem trgu bi morali prirediti sezonske kulinarne in druge kulturne prireditve, vezane na božično-novoletni čas, prihod pomladi, velikonočne praznike, 1. maj, jesen ipd. Kot ponudbo, ki jo pogrešajo, so največkrat navedli restavracijo in takoj zatem tudi vinoteko za spodbujanje vinske kulture. Ponavljale so se želje po višji kakovosti hrane, podaljšanjem delovnem času (za večino progra-

ma in ponudbe v mestnem jedru) in izvorni lokalni kuhinji, boljši izkoriščenosti javnih površin (atriji, trgi, ulice brez prometa) in gostinskih vrtov. Večkrat so poudarili, da bi morala biti splošna ponudba na višji ravni in bolj tradicionalno obarvana, s poudarjenimi lokalnimi posebnostmi.

Udeleženci pogrešajo ponudbo lokalne pridelave in različne tematske tržnice, kot so boljši sejem, umetniška tržnica, »odprte kuhinje sveta«, ekološka tržnica ipd. Želijo si pestrejšo ponudbo na tržnici, tržnico na odprtih javnih mestnih površinah in novo osrednjo tržnico, ki naj bo ustrezne velikosti. Lokali s hitro prehrano in tujo kuhinjo udeležencev niso zmotili.

Programske dejavnosti naj uskladi mestni menedžer

Po njihovem mnenju naj poslovni programi obsegajo dejavnosti, ki se lahko odpirajo v javni prostor, predvsem pa naj se v jedru združijo uradi in javne storitve, ki polnijo mestno jedro z uporabniki. Hkrati pa so zelo nasprotovali prisotnosti finančnih ustanov, kot so banke. Predlagali so uvedbo mestne blagajne oz. storitvene pisarne mestne občine Novo mesto, kjer bi bilo mogoče plačevati različne storitve, ki jih nudi (ali z njimi upravlja) mestna občina. Izrazili so tudi potrebo po tehnično-informacijski (gradbeni) pisarni in (že utečeni) duhovni oskrbi.

Izrazito pogrešajo programe, prostore in vsebine za otroke. Največkrat so kot primere dobrih praks omenili drsališča in kotalkališča, igrišča na prostem v različnih oblikah (urejeni atrijski park, zaprte ulice) in zaprte varovane površine (dnevni center, vrtec, hiša eksperimentov ipd.). Seveda so ob tem poudarili varnost na javnih površinah – pri čemer so dvomili o varnosti pri uvedbi mešane cone za vozila in pešce. Da bi lahko uspešno uresničili vse

Predstavnik ZVKD Tomaž Golob (levo), soavtor konservatorskega načrta, ki je tudi vodil delavnico, in podžupan MONM Boštjan Grobler, ki je v imenu občine uvodoma nagovoril udeležence.

Foto: Boštjan Pucelj

naštete predloge, bi se morale dejavnosti in ponudba v mestnem jedru uskladiti in povezati, to pa bi lahko omogočila mestna pisarna oz. mestni menedžer, ki bi deloval kot povezovalac vseh zainteresiranih.

Kulturo v jedro!

Udeleženci niso bili naklonjeni Cvičkariji v današnji podobi in velikim hrupnim koncertom na Glavnem trgu, ki zahtevajo tudi spremembo prometnega režima. Te bi bilo bolje umestiti na Novi trg ali Loko. Udeleženci so ob tem izrazili željo po urejenem zaprtem javnem prostoru za potrebe mestne skupnosti, kar kliče po prenovi Narodnega doma, ki je bil zgrajen prav za ta namen.

Glede kulturnih programov si želijo kakovosti in stalnosti programov, ki »vlečejo« in so sami po sebi blagovne znamke, npr. delavnice novomeških likovnih ustvarjalcev, priložnostni ali tradicionalni koncerti novomeških glasbenikov in glasbenih šol ter izobraževalne delavnice za vse generacije – od otrok in srednješolcev do še vedno aktivno zaposlenih in starejših.

Če ni prebivalcev, ni utripa

Kot edino zagotovilo za urejenost mesta in občutek, da je v njem življenje, so udeleženci navedli naselitev prebivalcev na Glavni trg in Rozmanovo ulico. Prebivalci so namreč tisti, ki dnevno skrbijo za podobo svojih nepremičnin in s tem za videz in občutenje mesta. Oni nadzorujejo dobro delovanje upravnoadministrativnih služb na vseh ravneh bivanja, so pobudniki izboljšav in v njih dejavno sodelujejo. Zato je treba ustvariti ustrezne pogoje za naselitev praznih stanovanj in jih nameniti zlasti mladim družinam, umetnikom v kombinaciji z ateljeji, podjetnikom ipd. in si pri tem prizadevati za ohranitev socialno mešane strukture prebivalstva.

Dvosmerno sporazumevanje – kaj je to

Na vprašanje, ali so družbeno aktivni, so udeleženci priznali, da pri sodelovanju z mestno občino Novo mesto običajno uporabljajo mehanizem enosmernega sporazumevanja (tj. naslavljanje dopisov, pobud in predlogov neposredno na občinsko upravo), pogosto pa tudi mehanizem neposredne komunikacije z županom. Zelo redko vstopajo v proces izmenjave z občinskimi svetniki in delovnimi telesi občinskega sveta.

Delavnice so bili posebej veseli predstavniki poslovnega sektorja, saj so se prvič počutili, da lahko prispevajo konkretne predloge. Nezadovoljni so, ker jih občina na nobeni ravni ne vključi v procese odločanja, njihovih predlogov menda ne upošteva in ne daje povratnih informacij. Na temo urejanja mestnega jedra so sodelovali le na posvetih o začasni delni zapori Glavnega trga (4. 6. 2014) in ureditvi Glavnega trga (18. 9. 2014), ki pa ju je organiziral Regijski NVO center. Bojijo se, da je ta delavnica zadnja, na kateri so lahko podali svoje predloge, in da ti tako ali tako ne bodo upoštevani.

Izkazalo se je tudi, da ob splošnem nezaupanju do političnih strank, procesov in odločitev udeleženci občutijo precejšnjo nemoč in apatijo. Le nekaj jih je prepoznalo potencial vključevanja v nevladne organizacije. To namreč razumejo zgolj v ožjem smislu (zadovoljevanje ožjih potreb in želja uporabnikov) in ne kot polje za razvijanje aktivnega državljanstva ter politično informiranih, ozavešenih in aktivnih državljanov, ki se odzivajo skozi razprave, pobude, peticije itd.

Krajevne skupnosti so po njihovem mnenju zelo neodzivne, nekatere že pet let nimajo ažuriranih spletnih strani, občane pa vključujejo le ob praznikih, ne pa takrat, ko gre za odločanje o pomembnih lokalnih zadevah.

Moderatorji omizij med pripravo zaključkov.
Foto: Boštjan Pucelj

Žulj vseh žuljev – promet

Najbolj obširna tema delavnice je bila pereča prometna problematika v mestnem jedru. Udeleženci so ugotovili, da tranzitnega prometa v mestnem jedru sicer ne bo mogoče povsem odpraviti, ga je pa treba znatno omejiti. Promet bo sicer še vedno potekal med Gorenjimi vrati in kandijskim mostom, kar pa ne pomeni, da s prometom v mestnem jedru ni treba upravljati, ga regulirati, umirjati in ves čas spremljati.

Udeleženci so se strinjali, da je treba na Glavnem trgu in Rozmanovi ulici zagotoviti več prostora za pešce in kolesarje, ob tem pa vzpostaviti prometni režim, ki ne

bo zahteval zapor in izrednih prometnih ureditev, ki rušijo ustaljen dnevni ritem poslovnega sektorja in prebivalcev. Po prenovi je treba prireditve načrtovati tako, da jih bo mogoče umestiti v okvire nove prometne politike, pri čemer pa trgovci in gostinci ne nasprotujejo prometnim zaporom Glavnega trga ob sobotah popoldne, ob nedeljah in v večernih urah.

A bolj kot nova prometna ureditev je udeležence skrbelo vprašanje urejanja mirujočega prometa, torej ali bo na voljo dovolj parkirnih mest, ne le v mestnem jedru, temveč tudi na njegovem obrobju. Prelagali so, naj dnevni migranti parkirajo zunaj mestnega jedra, kjer naj jim bodo na voljo posebna parkirna mesta z bolj ugodnim plačilnim režimom (npr. z dovolilnicami), podobno kot za prebivalce mestnega jedra.

Udeleženci so tri ure v skupinah potovali med omizji, pri vsakem so razpravljali na eno izmed sedmih tem, povezanih z mestnim jedrom.
Foto: Boštjan Pucelj

POROČILO O DELU DRUŠTVA NOVO MESTO V LETU 2014

Tomaž Golob

■ Januar 2014

Zavod za zaposlovanje in mestna občina Novo mesto sta Društvu Novo mesto odobrila delovno mesto iz programa javnih del za dobo enega leta.

■ Januar 2014

Društvo je poslalo sožalna pisma soprogi pokojnega člana društva Vladimirja Braca Mušiča (13. 1. 2014), soprogi pokojnega Boštjana Japlja (13. 3. 2014) in soprogi pokojnega Toneta Gošnika (18. 3. 2014).

■ 20. 1. 2014

Društvo je na mestno občino Novo mesto podalo pobude in dopolnila k predlogu Odloka o razglasitvi gozdov s posebnim namenom v mestni občini Novo mesto, ki neposredno ali posredno vpliva na kakovost življenja naših občanov in varuje občutljiv živalski in rastlinski habitat tega območja. Pobuda predlaga razširitev območij mestnih gozdov Drgančevje na severovzhodnem delu in mestnih gozdov Žabja vas na vzhodnem delu mesta.

■ 26. 1. 2014

Društvo je slovesno obeležilo dvajsetletnico svojega delovanja z izdajo jubilejnega zbornika in s proslavo v Trdinovi dvorani Kulturnega centra Janeza Trdine, na kateri so z bogatim kulturnim programom nastopili godalni kvartet Corcoras pod vodstvom violinista in skladatelja Marijana Dovića ter plesalci Plesnega studia Novo mesto. Ustanoviteljem Društva Novo mesto smo podelili priznanja ter za častna člana društva razglasili Bogdana Osolnika in Vladimirja Braca Mušiča (posthumno). Podžupanja mestne občine Novo mesto Mojca Špec Potočar je društvu podelila posebno priznanje župana Mestne občine Novo mesto za dvajset let delovanja v dobro mesta.

■ 31. 3. 2014

Na javni poziv župana Mestne občine Novo mesto Alojzija Muhiča je društvo podalo vrsto pobud in predlogov za pripravo sprememb in dopolnitev Občinskega prostorskega načrta Mestne občine Novo mesto (Uradni list RS, št. 103/13).

■ 6. 4. 2014

Na slavnostni seji v Kulturnem centru Janeza Trdine je na predvečer občinskega praznika društvo prejelo nagrado Grb Mestne občine Novo mesto.

Za potrebe dejavnega sodelovanja v evropskih projektih je Društvo Novo mesto zaprosilo Direktorat za izobraževanje in kulturo pri Evropski komisiji za vpis v evropski register nevladnih organizacij in pridobilo Participant Identification Code (PIC) 936216550.

■ 26. 5. 2014

V prostorih URS Novo mesto je potekalo javno soočenje argumentov glede predloga mestne občine Novo mesto, da ukine Zavod Univerzitetno in raziskovalno središče (URS). Ker posledično prenehajo dejavnosti za ustanovitev javne univerze v Novem mestu, je društvo takšni nameri nasprotovalo in 23. 5. 2014 Senatu Konzorcija Univerze v Novem mestu poslalo pismo podpore, ki so ga prebrali na javnem soočenju.

Župan mestne občine Novo mesto je v delovno skupino za organizacijo praznovanja 650. obletnice ustanovitve Novega mesta imenoval predstavnika Društva Novo mesto. Delovna skupina je v poletnih mesecih na podlagi javnega natečaja izbrala logotip ob 650-letnici našega mesta, jeseni pa izvedla prvi javni razpis mestne občine Novo mesto za pripravo in izvedbo dvoletnih kulturnih programov in projektov v prazničnem letu.

■ 18. 6. 2014

Društvo se je udeležilo javne predstavitve IDZ obvoznice Šmihel v variantah in Strokovnih podlag za širše območje južne zbirne ceste. V urejanje cestne problematike na območju Šmihela se bo društvo dejavno vključilo s podajanjem konkretnih predlogov in mnenj v fazi javne razgrnitve in javne obravnave prostorskega akta.

■ Julij 2014

Društvo je uspešno kandidiralo za sredstva na dveh javnih razpisih mestne občine Novo mesto. Na razpisu za redno delovanje društev v letu 2014 je prejelo 810 EUR, na razpisu za sofinanciranje jubilejev društev in zavodov v letu 2014 pa je za ublažitev stroškov ob praznovanju dvajsetletnice delovanja prejelo 1362 EUR.

■ 16. 7. 2014

Društvo se je na mestni občini Novo mesto udeležilo javne obravnave dopolnjenega osnutka sprememb in dopolnitev Občinskega podrobnega prostorskega načrta nadomestna cona ob Straški cesti in podalo vrsto pripomb. Po pridobljenem zapisniku iz javne obravnave smo ugotovili, da zapisano ne odraža naših stališč v celoti in s tem tudi ne avtentičnosti posameznih pripomb in predlogov. Zato je društvo v dopisu št. 30-2014-SN z dne 14. 8. 2014 vnovič podalo pripombe na vsebino posameznih točk prostorskega akta.

■ 28. 8. 2014

Društvo je pozvalo Direkcijo za ceste RS, da izvede odstranjevanje strupene ambrozije ob cestah, ki so v njenem upravljanju na območju KS Ločna-Mačkovec. Društvo je 7. 9. 2014 zaradi kršitve Zakona o zdravstvenem varstvu rastlin, Odredbe o ukrepih za zatiranje škodljivih rastlin iz rodu Ambro-

sia na Upravo RS za hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin prijavilo mestno občino Novo mesto, ker kot upravljavec javnih poti in njenih varstvenih pasov ne skrbi za svoja zemljišča in ne zatira škodljive ambrozije.

September 2014

Vzpostavljena je bila Facebook stran (www.facebook.com/drustvo.novomesto), s katere je mogoče dostopati tudi do vsebin na spletni strani društva. Začeli smo tudi z elektronskim obveščanjem članov društva o dejavnostih društva in dogodkih v mestu.

22. 9. 2014

Društvo se je udeležilo tradicionalnega Bazarja nevladnih organizacij na Glavnem trgu. Predstavniki društva je ta dan v sejni sobi Občinskega sveta MONM vodil tudi mednarodno delavnico v okviru evropskega projekta DE-CIDE (DEmocratic Compact: Improving Democracy in Europe) na temo razvijanja orodij za potrebe izboljšanja stikov med občinskimi upravami in občani. Dogodka so se udeležili tudi člani društva.

25. 9. 2014

Član društva Mitja Simič je vodil soočenje županskih kandidatov v Knjižnici Mirana Jarca Novo mesto, ki ga je sicer organiziralo Društvo arhitektov Dolenjske in Bele krajine. Vsekakor primer dobre prakse sodelovanja s sorodnimi društvi.

Oktober 2014

Društvo je prenovilo svojo spletno stran, saj je bila prejšnja nepregledna, predvsem pa je imela v ozadju povsem zastarel skript, zaradi česar ni bila dostopna prek Googleovega brskalnika. Nova ima na voljo sodoben urejevalnik Joomla

in je s prilagodljivimi formati dostopna tako na računalniku kot na telefonih in tablicah. Spletna stran je vsebinsko redno aktualizirana.

Društvo je septembra in v začetku oktobra pripravljalo prijavo na javni razpis MONM glede dvoletnih projektov, ki se bodo izvajali v sklopu praznovanja 650. obletnice Novega mesta. Skupaj z Založbo Goga je na razpis prijavilo zbornik in simpozij.

Po lokalnih volitvah oktobra 2014 sta bila z novim mandatom župana in Občinskega sveta Mestne občine Novo mesto dva člana Društva Novo mesto (Mitja Simič in Liljana Jankovič Grobelšek) imenovana v štiričlanski Urbanistični svet, ki je posvetovalno telo župana, predsednik društva Tomaž Golob pa v Odbor Občinskega sveta Mestne občine Novo mesto za okolje in prostor.

11. 11. 2014

Društvo je novemu županu mestne občine Novo mesto Gregorju Macioniju poslalo pismo s čestitko in ga hkrati želelo spodbuditi k reševanju vrste perečih problemov v mestu, od Narodnega doma in mestnega muzeja do nezavidljivih okoljskih in ekoloških razmer v mestnem jedru.

19. 11. 2014

Društvo je na Agencijo Republike Slovenije in Mestno občino Novo mesto naslovilo dopis, v katerem je izkazalo interes, da se kot nevladna organizacija z dvajsetletno zgodovino udejstvovanja na področjih varstva okolja, prostorskega načrtovanja in kulture na lokalni ravni od zdaj bolj dejavno vključuje v postopke uresničevanja Odloka o načrtu za kakovost zraka na območju Mestne občine Novo mesto (odlok) kot tudi v pripravo Občinskega programa varstva okolja. Resno smo namreč zaskrbljeni nad izjemno nezavidljivimi

ekološkimi razmerami v Novem mestu in pričakujemo, da se bosta oba odgovorna deležnika kmalu uskladila o sistematičnih meritvah onesnaževalcev v Novem mestu – v prvi vrsti delcev PM_{10} , pa tudi drugih onesnaževal, kot so svinec, benzen, CO, NO_2 , NO_x , SO_2 in $PM_{2,5}$. V skladu z Uredbo o kakovosti zunanjega zraka (Uradni list RS, št. 9/11) pomeni upravljanje kakovosti zraka nadzor nad vsebnostjo naštetih snovi v zraku. Zato ocenjujemo, da meritve z mobilno merilno postajo aprila 2004 niso verodostojen pokazatelj dejanskega stanja zraka v Novem mestu, in pričakujemo, da bomo s sistematičnimi meritvami vseh relevantnih onesnaževalcev na premišljeno določenih točkah v mestu končno prišli do podatkov, v kolikšnih deležih so za slab zrak krivi promet, industrija in mala kurišča. Obstoječa merilna naprava na Žibertovem hribu, ki meri le delce PM_{10} , vsekakor ni referenčna točka, pa so rezultati meritev kljub temu vse prej kot pomirjujoči. Glede na razširjen obseg meritev pričakujemo tudi finančno soudeležbo mestne občine Novo mesto. Agencija RS za okolje je v odgovoru na dopis (9. 12. 2014) podala stališče, da z njihove strani ni ovir za dejavno sodelovanje našega društva v omenjenih okoljskih postopkih, z njihovim stališčem pa se strinja tudi mestna občina Novo mesto.

3. 12. 2014

Društvo je pobaralo Evropsko komisijo, v kateri fazi reševanja je njegova pritožba glede umeščanja 3. razvojne osi v urbani prostor Novega mesta in glede sprejetega državnega prostorskega načrta. 16. 9. 2014 je namreč minilo eno leto, odkar smo pritožbo poslali v Bruselj. 19. 12. 2014 smo prejeli odgovor generalnega direktorata za prostor Evropske komisije, da našo pritožbo obravnavajo prednostno in da so slovenske organe zaprosili za dodatna pojasnila. Če se bodo na direktoratu odločili,

da postopka ne nadaljujejo, bomo imeli možnost, da jih v roku štirih tednov seznanimo z morebitnimi novimi dejstvi in dokazi in jih tako poskušamo prepričati o spremembi stališča.

3. 12. 2014

Društvo se je odzvalo na pobudo Društva arhitektov Dolenjske in Bele krajine in sodelovalo pri organizaciji zelo dobro obiskane pravokotne mize v Trdinovi dvorani Knjižnice Mirana Jarca Novo mesto. Konservator Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območna enota Novo mesto, in predsednik Društva Novo mesto Tomaž Golob je predstavil Konservatorski načrt za prenovo Glavnega trga, Rozmanove ulice in kandijskega križišča v zgodovinskem jedru Novega mesta.

17. 12. 2014

Društvo je v sodelovanju z Novomeško kolesarsko mrežo na Mestno občino Novo mesto podalo pisne pripombe in predloge k trem občinskim prostorskim aktom, in sicer k OPPN PSC Mačkovec 2, OPPN Bučna vas vzhod/1 in Ureditvenemu načrtu Zdravstveni kompleks Novo mesto.

Prebujeni arhitekti

Društvo arhitektov Dolenjske in Bele krajine (DAD) deluje že vrsto let, a ga v mestu do pred kratkim nismo čutili, kot bi si želeli. Potem pa se je pod novim vodstvom prebudilo in začelo pripravljati odmevne »pravokotne mize«. Kar nekaj članov Društva Novo mesto (DNM) se je dejavno vključilo tudi v delovanje DAD, saj tam nekatere teme, ki so v interesu obeh društev, lahko obravnavajo bolj osredotočeno.

Mitja Simič

Kljub razmeroma dobrim in strokovnim urbanističnim izhodiščem je v Novem mestu v preteklosti prihajalo do preveč slabih prostorskih rešitev in nekakovostne pozidave tako v mestu kot v njegovi okolici. Na to je opozarjal predvsem DNM, medtem ko je bil DAD precej pasiven. A to se je korenito spremenilo, ko mu je pred dvema letoma začel predsedovati Tomaž Levičar. Društvo je začelo organizirati tematske pogovorne večer, t. i. pravokotne mize, ki so bile dokaj odmevne in dobro obiskane. Na njih so sodelovali strokovnjaki z različnih področij ter člani različnih društev in združenj. V članstvo so pritegnili tudi krajinske arhitekte, kar prej ni bila navada. In tudi nekaj članov DNM.

Nedavno je DAD dobil novo vodstvo, novi predsednik je Igor Der-

link, direktor novomeškega projektantskega podjetja Spina, d. o. o. Ta je napovedal, da bo poskušal nadaljevati uspešno začeto delo svojega predhodnika, v svoj program pa je uvrstil predvsem:

- ohranitev obstoječih dejavnosti (pravokotne mize, Jane's Walk in svetovalnice);
- organiziranje rednih preglednih razstav članov društva na javno dostopnih mestih;
- ažuriranje spletne strani (dejavnosti društva, prireditve);
- doseganje višje stopnje poslovne etike ob upoštevanju kodeksov poklicne etike tako arhitektov kot krajinskih arhitektov in s tem povečanje ugleda društva in stroke.

DAD je 9. maja izvedel zelo dobro obiskan strokovno voden sprehod po mestu, t. i. Jane's Walk, ki je bil letos prvi, skupno pa tretji. Vodila ga je krajinska arhitektka iz podjetja Acer, d. o. o., Jelka Hudoklin, tema pa je bila Gremo na Marof. Na sprehodu so Borut Križ iz Dolenjskega muzeja in predstavniki zavoda za varstvo kulturne dediščine iz Novega mesta predstavili prizadevanja in dozdajšnje delo (izdelan konservatorski načrt) za ureditev arheološkega parka na Marofu.

Urbanih sprehodov Jane's Walk se vedno udeleži tudi veliko članov DNM, ki pri tem tudi dejavno sodelujejo.
Foto: Andrej Hudoklin

PešFolk - inicijativa sprehajalcev Novega mesta

Aprila ustanovljena inicijativa PešFolk združuje posameznike, ki že ves čas javno spodbujajo oblikovanje mreže pešpoti, s katero bi meščane lažje pripravili do tega, da bi se po opravkih odpravili peš. Že letos načrtujejo konkretne akcije, ki jih bo z obveščanjem po svojih kanalih podprlo tudi Društvo Novo mesto, saj so ideje v celoti združljive z našim poslanstvom.

Mitja Simič

Društvo Novo mesto si je v preteklosti že prizadevalo, da bi v mestu obudili stare pešpote, uredili nove ter s tem pešcem in sprehajalcem omogočili varno in boljšo dostopnost nekaterih mestnih predelov. Na tem področju je bilo najbolj opazno delo tedaj zelo dejavnega člana Tomaža Levičarja, ki je nekatere pobude društva (Pot ob Težki vodi, Šance itd.) uspel udejanjiti, ko je bil v funkciji nekakšnega mestnega arhitekta na mestni občini Novo mesto. Po njegovem odhodu so dela na tem področju zamrla. Ob obilici drugih aktualnih tem v zadnjih letih tudi Društvo Novo mesto na tem področju ni bilo posebej dejavno.

Znani obrazi

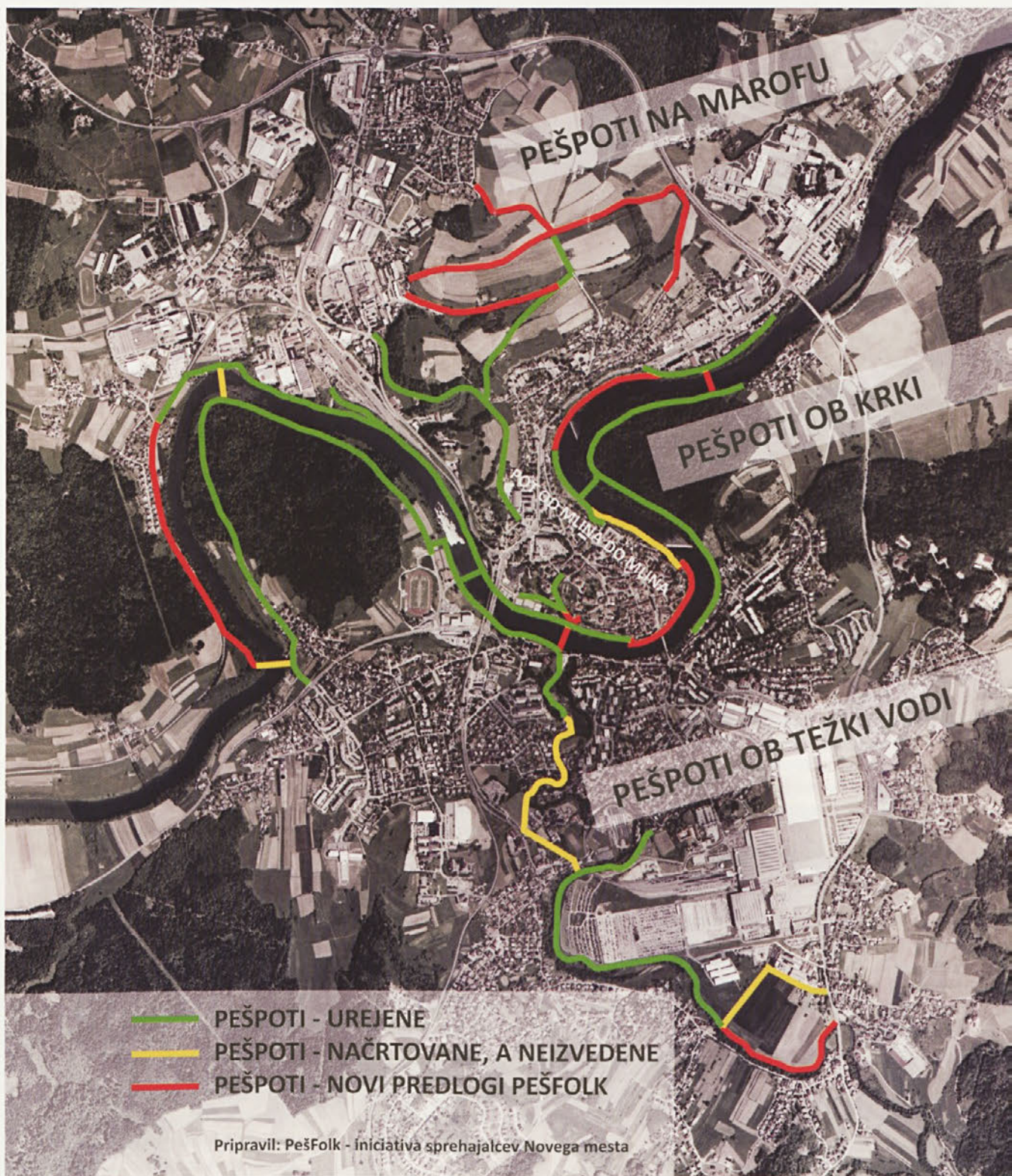
Zato smo lahko veseli, da se je aprila letos na tem področju spet nekaj zganilo. V inicijativi PešFolk so se zbrali posamezniki, ki so že do zdaj v javnosti dejavno spodbujali oblikovanje mreže pešpoti. Arhitekt in fotograf Tomaž Levičar je idejni oče vizije mreže novomeških pešpoti in je konkretno zaslužen za številne poti, ki že vrsto let razveseljujejo meščane. Univerzitetni profesor, raziskovalec in glasbenik Marijan Dovič, pobudnik Poti od mlina do mlina, se dejavno ukvarja z vizijo mesta kot navdihujočega doživetja za meščane in obiskovalce. Uroš Lubej je profesor na novomeški gimnaziji in občinski svetnik, pred tem pa je bil urednik revije Park, ki je dolga leta generirala številne ideje za razvoj Novega mesta in Dolenjske. Mitja Simič je konservator in krajinski arhitekt ter strokovnjak za zgodovinske vrtno in parkovne ureditve. Akademsko slikarka Nataša Mirtič je priznana slovenska grafična umetnica in navdušena sprehajalka. Najmlajši član ekipe pa je Luka Rems, ki je še kot novomeški gimnazijec

marsikoga presenetil z doslednim zagovarjanjem spoštovanja zakonitosti in dodelanim načrtom, ki je konkretiziral idejo Poti od mlina do mlina. Prav Lukova vitalistična zagnanost je bila nemara sprožilni dejavnik, ki je privedel do ustanovitve iniciative PešFolk.

Vabljeni k sodelovanju!

V svojem manifestu so zapisali, da je inicijativa ustanovljena z namenom pospeševanja izgradnje in urejanja mreže pešpoti v Novem mestu in okolici (zlasti ob vodotokih) ter spodbujanja kulture sprehajanja in trajnostne mobilnosti. Je neformalno in politično neodvisno združenje zainteresiranih občanov; vanj se lahko včlani vsak, ki se strinja z osnovnim poslanstvom.

Inicijativa deluje na strokovnem področju (priprava dokumentacije) in zlasti na področjih pospeševanja in javne promocije izgradnje ustrezne strukture sprehajalnih poti (prek spleta, družabnih omrežij, komunikacije z mediji in povezovanja s sorodnimi združenji in ustanovami). Sodeluje z vsemi deležniki in spodbuja konstruktivno komunikacijo med njimi: od zainteresirane javnosti in uporabnikov sprehajalne infrastrukture (sprehajalci, pohodniki, turisti, tekači, kolesarji), strokovnih združenj (arhitekti, urbanisti, ekonomisti, sociologi, zdravniki ...), lastnikov zemljišč do lokalne politike (občinski svet, liste, župan), države (UE, inšpekcijske službe) in medijev.

S kolesom naprej, nazaj h kolesu!

Ni nas malo, ki kolo vsak dan uporabljamo kot osnovno prevozno sredstvo in ga razumemo kot izjemen potencial mesta. Pred dobrim letom smo se združili v neformalno združenje Novomeška kolesarska mreža, ki si prizadeva, da bi naše mesto postalo zeleno, prijazno do kolesarjev, pešcev in trajnostnega prometa. A če naj bi več ljudi uporabljalo kolo, je treba najprej urediti tudi kolesarsko infrastrukturo. To je naš glavni cilj.

Damir Skenderović

Društvo arhitektov Dolenjske in Bele krajine je 16. aprila 2014 pripravilo pravokotno mizo z naslovom Mestni kolesarji. V skladu z običajno prakso na takšnih dogodkih se je o kolesarski problematiki v mestu v glavnem govorilo o primerih dobrih praks drugje, kako imajo lepo urejeno infrastrukturo v drugih mestih in državah, in o fantazijskih načrtih, kako bo nekoč pri nas – denimo tedaj, ko bo zgrajena 3. razvojna os.

No, tisti, ki kolo dejansko uporabljamo kot osnovno prevozno sredstvo, pač poskušamo živeti in delovati v sedanosti, tukaj in zdaj, in smo seveda v celoti nezadovoljni tako s stanjem kolesarske infrastrukture kot z mačehovskim odnosom vsakokratne oblasti do mestnih kolesarjev. Predvsem pa smo razočarani nad neprepoznavanjem potencialov, ki jih mestu prinaša kolesarstvo: čista zrak in okolje, manj avtomobilov na cesti, manj težav s parkiranjem, pozitivni učinki na zdravje občanov, turistični potencial ... Zato smo se kar na pravokotni mizi povezali v neformalno združenje, da bi stvari spremenili na bolje tudi v praksi. Že čez en teden smo imeli prvi sestanek. Poimenovali smo se Novomeška kolesarska mreža – NKM, neformalna pobuda občanov in občanov Novega mesta.

Naša valuta = naš prosti čas

Potrdili smo neformalnega predsednika, ki pa ima vse formalne odgovornosti, da vodi in zastopa naše neformalno združenje. Ožja operativna skupina šteje devet članov, po potrebi tudi manj. Zavestno smo se odločili, da ne bomo vstopili v formaliziran sistem društev in zavodov in s tem povezano pridobivanje javnih sredstev, ki je na žalost pogosto namenjeno projektom, ki so sami sebi namen, oprijemljivega učinka na okolje pa ni. Do zdaj

smo za svoje delovanje porabili 37,56 EUR lastnih sredstev (»paperkov«), nekaj sredstev je prišlo v obliki pomoči posameznikov in organizacij, predvsem dobro sodelujemo z lokalnimi serviserji koles. Naša valuta je naš prosti čas, naše glavno sredstvo pa pozitivna energija. Naša prva slogana sta Always bicikl, parafraza znanega oglasa za kokakolo, in postroussojevski S kolesom naprej, nazaj h kolesu!

V prvem letu delovanja 13 odmevnih akcij ...

V dobrem letu delovanja smo pripravili 13 odmevnih akcij, s katerimi smo bodisi promovirali mestno kolesarstvo bodisi opozarjali na težave. Postali smo kompetenten sogovornik trenutne občinske oblasti (za katero upamo, da bo tokrat upravičila vsaj nekaj naših pričakovanj) in vseh, ki si prizadevajo, da bi naše mesto postalo zeleno mesto, ne pa mesto mobilne ali parkirane pločevine. Akcije:

1. Počistimo pred svojim kolesom: zapeljali smo se do ločenskega mosta, kjer smo pometali kolesarski stezi do krožišča s tabletko, in nato še naprej krožišče s Situlo.
2. Sestanek z mestno občino Novo mesto: predstavili smo delovanje NKM, Elaborat stanja 0 o katastrofalnem stanju kolesarske mreže v Novem mestu, zahteve novomeških kolesarjev ...
3. Vožnja po sistemu sharrow – smer Kandijska cesta: z vožnjo po Kandijski cesti smo se v teoriji in praksi poučili o pravilih vožnje po sistemu sharrow. Po tem smo zaokrožili še čez Glavni trg in opozorili na to, da smo kolesarji sestavni del prometa in trajnostnega zelenega preboja mesta.
4. Prekolesarimo svet: ob

Prva akcija NKM: pometanje kolesarskih stez. Lahko se pridružite našim prizadevanjem. Foto: Boštjan Pucelj

svetovnem dnevu preprečevanja samomorov smo se pridružili akciji Mednarodne zveze za preprečevanje samomora.

5. Predstavitev NKM na tednu mobilnosti: na stojnici smo predstavili dozrajšnje delovanje in akcije, se z meščani pogovarjali o problematiki kolesarjenja v Novem mestu, jim predstavili Elaborat stanja 0, v katerem je podroben opis težav in so podane rešitve. Elaborat smo nato (že drugič) predali županu Alojziju Muhiču.

6. Kolesarski izlet NM–Češča vas–NM.

7. Kolesarili smo s kandidati.

8. Novinarska konferenca: pobude NKM 2014–2018 + Sava Krka bike.

9. Pluženje kolesarskih stez.

10. Dan zimskega kolesarjenja na delo (WinterBikeToWorkDay).

11. Kolšjak na Loki: 1. boljši sejemb rabljenih koles in kolesarske opreme v Novem mestu.

12. 650 kilometrov za 650 let Novega mesta.

13. Rudolfova pentlja mladosti.

... in osem dokumentov

Izdelali smo osem temeljnih dokumentov, pobud in pripomb in vse posredovali predstavnikom mestne občine Novo mesto.

1. Elaborat stanja 0: dokument prikazuje stanje kolesarske infrastrukture (kolesarske steze, poti, pasovi in kolesarska parkirišča) na dan 4. 5. 2014.

2. Pobude, povezane s projektom Sava–Krka bike (10. 12. 2014).

3. Pobude 2014–2018 (15. 12. 2014).

4. Pobude na SDUN ZKNM-3, OPPN PSC Mačkovec-2 in OPPN Bučna vas–vzhod/1.

5. Pobuda PZI R2-419/1203 (Kandijska cesta).

6. Pobuda: povezava Grm–Žabja vas (23. 2. 2015).

7. Pobuda SD ZN BTC Češča vas – I. faza, OPN MONM – SD OPN 1 (15. 5. 2015).

8. Elaborat stanja 0/II (maj 2015): pregled stanja kolesarske infrastrukture v MONM v maju 2015. V elaboratu so navedene vse napake, ki so bile v elaboratu stanja 0, in na novo odkrite napake.

Vse naše akcije, pobude, elaborati, dokumenti in odzivi medijev so dokumentirani in dostopni na spletni strani - <http://novomeskakolesarskamreza.blogspot.com>. Spremljate nas lahko tudi na družbenih omrežjih Facebook, Twitter in Google+.

Smo del slovenskih in svetovnih organizacij in civilnih pobud, kot so Slovenska kolesarska mreža, International Association for Suicide Prevention – IASP, WinterBikeToWorkDay in druge.

95 let Bogdana Osolnika

Častni član Društva Novo mesto Bogdan Osolnik letos praznuje 95 let. Ob njegovem častitljivem življenjskem jubileju je novomeški scenarist in režiser Filip Robar Dorin v sodelovanju s Studiom Vrtinec posnel dokumentarni film Z ljubeznijo skozi surovi čas. Slike za portret Bogdana Osolnika. Vse najboljše slavljenču želimo tudi članice in člani Društva Novo mesto.

Tomaž Golob

Bogdan Osolnik se je rodil 13. maja 1920 v Borovnici. Otroštvo je preživel v Kočevju in pozneje v Novem mestu, kjer je obiskoval gimnazijo. V času šolanja so imeli nanj pomembnejši vpliv pedagogi in kulturni ustvarjalci A. Turk, M. Dobovšek, Janko Jarc, V. Fabjan, Branko Rudolf in Bogo Komelj. Po dejavnem mladostniškem udejstvovanju v takratnem družbeno-političnem dogajanju v Novem mestu se je odločil za študij prava v Ljubljani.

Aktivist

Njegovo služenje vojaškega roka je prekinila druga svetovna vojna. Od leta 1941 je kot aktivist Osvobodilne fronte in poznejši politični delavec sodeloval v narodnoosvobodilnem boju. Deloval je na Dolenjskem in Gorenjskem, izvoljen je bil za člana Vrhovnega plenuma Osvobodilne fronte oz. Slovenskega narodnoosvobodilnega sveta.

Po vojni je bil dopisnik Tanjuga iz Avstrije, direktor Radia Jugoslavija, zvezni sekretar za kulturo in prosveto, pozneje za informiranje, urejal je časopis Komunist, med letoma 1982 in 1990 pa je opravljal funkcijo sodnika Ustavnega sodišča SR Slovenije. Dejaven je bil kot diplomat v mednarodnih

odnosih, kot predsednik Jugoslovanske lige za mir je bil aktiven tudi v mirovnih gibanjih.

Publicist, kulturnik, diplomat

Publicistiki, kulturi in diplomaciji, s katerimi se je srečeval med vojno, je ostal zvest tudi pozneje. Je avtor več knjig, zbornikov in prispevkov o vzgoji, izobraževanju, socialistični etiki in morali, mednarodnih odnosih in mirovnem gibanju. Kot predavatelj in profesor na Fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo Univerze v Ljubljani (danes Fakulteta za družbene vede) se je ukvarjal z vprašanji javnega informiranja oz. komuniciranja. Bil je član Mednarodnega združenja za preučevanje informacij in Mednarodnega biroja za mir, je častni član Mednarodne interparlamentarne unije. Živi in dela v Ljubljani.

Osolnik je avtor številnih člankov, razprav in knjig, med njimi je treba posebej izpostaviti Korenine slovenske državnosti, Med svetom in domovino ter Z ljubeznijo skozi surovi čas, ki so tudi eno od izhodišč za portretni dokumentarni film. Bogdan Osolnik je častni član mestne občine Novo mesto in občine Trebnje ter častni član Društva Novo mesto.

Bogdan Osolnik med nagovorom ob projekciji dokumentarnega filma Z ljubeznijo skozi surovi čas. Slike za portret Bogdana Osolnika, maj 2015.

Vira: Dolenjski biografski leksikon, Dolenjski list

Izboljšana prekrvitev za večjo moč uma.

Redna uporaba Bilobila:

- razširi krvne žile in izboljša pretok krvi v možganih,
- krepi delovanje možganskih celic, saj izboljša izrabo kisika in glukoze,
- varuje možganske celice pred škodljivimi vplivi radikalov.

Bilobil vsebuje izvleček iz listov Ginkga bilobe.

Bilobil®

Vaš um v vrhunski formi.

www.bilobil.si

www.krka.si

Pred uporabo natančno preberite navodilo! O tveganju in neželenih učinkih se posvetujte z zdravnikom ali s farmacevtom.

prof. dr. Božidar Kos

(1934-2015),
skladatelj

Franc Mikec (sošolec in prijatelj iz mladosti)

Božidar Kos se je po vrnitvi v Slovenijo včlanil v Društvo Novo mesto in bil njegov zvesti član vse do svoje smrti (op. ur.). Na sliki med pogovorom z dr. Marijanom Dovičem v Založbi Goga, 2014.
Foto: Igor Vidmar

Nedavno smo se prijatelji, znanci in sorodniki na pokopališču v Srebrničah za vedno poslovili od velikega glasbenika, skladatelja in pedagoga na Univerzi v Sydneyju, akademika prof. dr. Božidarja Kosa. Glavnino svoje zelo uspešne glasbene kariere je udeležil v Avstraliji, kamor se je s soprogo Milanko preselil leta 1965. Nova domovina mu je omogočila, da se je razvil v vrhunskega glasbenika.

Ob Milankini pomoči je nadaljeval študij na akademiji za glasbo v mestu Adelaide in tam tudi diplomiral. Uspehov ni dosegal le na področju pedagoškega dela, ampak tudi kot skladatelj. Državni konservatorij univerze v Sydneyju ga je povabil za predstojnika kompozicijskega oddelka in kmalu je pritegnil veliko študentov, ki so postali izvrstni glasbeniki. V Sydneyju je doktoriral iz filozofije in postal zelo ugleden skladatelj celotnega tihomorskega območja. Njegove skladbe so postale popularne že v Adelaidi, pozneje pa tudi v drugih avstralskih mestih. Velik uspeh je dosegel zlasti s koncertom za violo in orkester leta 1990.

Prof. dr. Božidar Kos se je ob osamosvojitvi Slovenije leta 1991 začasno vrnil v Slovenijo in z orkestrom RTV Slovenija pripravljala koncert v Cankarjevem domu. Zaradi napada JLA na slovensko samostojnost je koncert žal odpadel in Božidar Kos se je vrnil v Avstralijo. V Slovenjo je spet prišel leta 2000, po tem ko je obiskal svetovne glasbene dneve v Luxemburgu in tam uspešno predstavil svojo novo skladbo Aurora Australis.

Glede na uspehe v Avstraliji in pozneje v Evropi so se slovenski akademiki glasbene stroke, kot so prof. Lojze Lebič, Uroš Krek in Janez Matičič, odločili predlagati Slovenski akademiji znanosti in umetnosti (SAZU), da dr. Božidar Kos postane njihov član. Ker je takrat še živel v Avstraliji, je lahko postal le dopisni član. Po smrti soproge Milanke pa se je Božo, kot smo ga klicali sošolci, leta 2005 za stalno vrnil v domovino. Leta 2007 je postal redni član SAZU in na spletni strani SAZU so takrat zapisali: »Svojo bleščečo glasbeno pot je Božidar Kos zaključil kot predstojnik kompozicijskega oddelka na državnem konserva-

toriju v Sydneyju, obsežna bibliografija in diskografija pa ga uvrščata med vodilne glasbene osebnosti Avstralije ter širšega pacifiškega območja. Dr. Božidar Kos, spoštovan avstralski Slovenec ter ugleden skladatelj in iskan pedagog, izpričuje ustvarjalnost slovenskega ustvarjalnega duha.«

Vrnimo se v osnovnošolska in dijaška leta, ko smo v času italijanske in nemške okupacije skupaj drgnili šolske klopi v zasilno urejenih prostorih frančiškanskega samostana, ker je bila novomeška šola po nemškem bombardiranju 6. aprila 1941 neuporabna. Po osvoboditvi smo se leta 1946 spet skupaj vpisali na novomeško gimnazijo in leta 1953 uspešno maturirali.

Božo se je že zgodaj opredelil za glasbo. Še pred vstopom v osnovno šolo se je naučil igrati harmoniko, pozneje pa se je pri profesorici Ropas na Grmu učil še klavir. V gimnaziji se je takoj pridružil akciji za ustanovitev jazzovskega ansambla, ki je igral na plesih, in kmalu postal njegov vodja, aranžer in skladatelj. Po končani gimnaziji se je želel vpisati na Akademijo za glasbo v Ljubljani, a mu oče ni dovolil. Zahteval je, da študira strojništvo, sicer ga finančno ne bi podprl. Ker ni imel štipendije ali drugih dohodkov za bivanje v Ljubljani, je Božo ustregel želji staršev, a po dveh letih ugotovil, da ga strojništvo ne privlači tako kot glasba. Z igranjem v jazzovskem ansamblu v baru Slon se je osamosvojil in začel novo glasbeno pot.

Študiral je čelo na akademiji za glasbo pri prof. Lucijanu Mariji Škerjancu. V študentskem ansamblu je kmalu postal vodja, aranžer in pianist. Ansambel je kmalu postal znan in uspešen. Potovali so po Sloveniji in drugih republikah Jugoslavije, pozneje pa tudi po Avstriji, Švici in Zahodni Nemčiji. Božo je nekaj časa igral tudi v velikem zabavnem orkestru RTB Vojslava Simića v Beogradu, a s tem ni bil zadovoljen. Želel je stalno delo, da bi lahko dostojno preživel družino. Poleg tega so nanj pritiskale tudi vojaške oblasti (JLA), da bi odslužil 18-mesečni vojaški rok. V stiski je iskal izhod tako, da je delo začel iskati v tujini.

Ko ga je kolega iz ljubljanskega jazzovskega ansambla povabil v avstralski Adelaide, da bi nastopal v hotelskem ansamblu in obenem študiral na akademiji za glasbo, je takoj izkoristil ponujeno priložnost. Med urejanjem vize za Avstralijo pa je spoznal uslužbenko jugoslovanskega konzulata v Münchnu, Zagrebčanko Milanko, in se vanjo zaljubil. Ločil se je od žene iz študentskih let in skupaj z Milanko načrtoval pot v Avstralijo. Oba sta dobila vizi in odpotovala v Adelaide, kjer sta se poročila in začela novo življenje. Skupaj sta uspešno premagovala težave.

Božo je vedno poudarjal široko razumevanje in podporo soproge, ki ga je spodbujala na njegovi ustvarjalni poti. Uspehi na glasbenem področju so se množili. Postal je ugleden skladatelj in profesor na akademiji za glasbo, njegovo delo, za katerega je prejel številne nagrade, pa je odmevalo po vsej Avstraliji. Ko je dobil vabilo, da prevzame mesto predstojnika kompozicijskega oddelka državnega konservatorija v Sydneyju, ga je sprejel in tam uspešno ustvarjal do upokojitve leta 2002, ko je Milanka zbolela. Vrnila sta se v Adelaide, kjer je po težki bolezni naslednje leto umrla. Ostal je sam. Prodajal je farmo in se kmalu odločil za vrnitev v domovino. Pri Brežicah si je po lastnih načrtih zgradil hišo, saj si je želel živeti blizu družine hčere Vojke. Nadaljeval je z ustvarjanjem sodobne glasbe in še marca letos pripravljala novo simfonijo. Medtem ga je mestna občina Novo mesto počastila z imenovanjem za časnega meščana, toda uradnega imenovanja ni dočkal in tudi ne dokončal simfonije. Žal ga je prehitela nenadna smrt. Umrl je zaradi srčne kapi.

Sošolce in prijatelje nas je Božova smrt zelo presenetila, saj je vedno presenečal z vitalnostjo in rednimi obiski koncertov v Ljubljani, kamor se je iz Brežic vozil s svojim avtomobilom. Vsi, ki smo ga dobro poznali, se ga bomo vedno spominjali kot vedrega in duhovitega človeka, ki je veliko potoval po svetu, a se vedno z veseljem vračal v Novo mesto. Bil je velik glasbenik, ki se je uveljavil v svetu in tam populariziral rodno Novo mesto in Slovenijo.

Spoštovane članice in člani Društva Novo mesto, prosimo vas, da nam na naslov drustvo.novo.mesto@gmail.com pošljete svoj elektronski naslov, da vas bomo lažje in hitreje obveščali.

Sk1
IZZIV

II 32146/2015

201512800, 1

COBISS